"050408 - Menecment"

Fənlərin sayı	Fənnin adı	AKTS kredit
Ümumi fənlər		**30**
1	**Azərbaycan tarixi** Bu fənn ən qədim dövrlərdən başlayaraq müasir dövrədək Azərbaycan xalqının keçdiyi tarixi inkişaf yolunun mərhələlərini ardıcıllıqla öyrənir. Tələbələrimizdə vətənpərvərlik hissini aşılamaq üçün bütün tarixi mərhələlərdə yaranmış dövlətlərin siyasi tarixi, ayrı-ayrı şəxsiyyətlərin qəhrəmanlıq nümunələri tarixi faktlar əsasında şərh olunur. Tarixi keçmişimizdən yararlanmaqla yanaşı əsas məqsəd tələbələrdə geniş dünyagörüşünün, vətən sevgisinin, tarixi hadisələri analitik təhlil etmə qabiliyyətinin və hadisələrdən, siyasi proseslərdən düzgün nəticə çıxarmaq qabiliyyətini formalaşdırmaqdan ibarətdir.	**5**
2	**Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya** Bu fənn çərçivəsində tələbələrə Azərbaycan dilində təqdimat etmək, natiqlik, akademik va işgüzar yazı bacarıqlarının aşılanmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	**4**
3	**Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya** Bu fənn çərçivəsində tələbələrə ixtisası üzrə xarici dillərdən birində təqdimat etmək, natiqlik, akademik və işgüzar yazı, şifahi və yazılı bacarıqların aşılanmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	**15**
4	**Seçmə fənlər** (Seçmə fənlər ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilir. İxtisasın spesifikasından asılı olaraq seçmə fənlərə əlavələr edilə bilər.)	**6**
4.1	**Fəlsəfə** Bu fənn fəlsəfənin yaranması və inkişafının əsas mərhələləri, varlıq haqqında fəlsəfi təlim, materiya anlayışı. Müasir elm materiyanın quruluşu haqqında, hərəkət. Məkan və zaman, dialektikanın əsas qanunları və kateqoriyaları, fəlsəfədə şüur problemi, insanın fəlsəfi anlamı, təbiət və cəmiyyət, idrak və onun strukturu, elmi idrak və onun metodları, yaradıcılıq və intuisiya, elmin etikası, sosial idrakın spesifikliyi. Cəmiyyət özüinkişaf edən sistemdir, ictimai həyatın əsas sferaları. İqtisadi həyatın fəlsəfi səpkisi, cəmiyyətin sosial sferası, siyasi həyatın fəlsəfi təhlili, cəmiyyətin mənəvi həyatı, tarixi prosesin subyektləri və hərəkətverici qüvvələri, mədəniyyət və sivilizasiya, şəxsiyyət və sosial dəyərlər təhlil və tədqiq edilir. **Sosiologiya** Bu fənn sosial hadisələri və prosesləri bütöv sosial sistem olan cəmiyyət kontekstində nəzərdən keçirir, sosiologiyanın strukturunu, predmetini, metodologiyasını, metodlarının xüsusiyyətlərini, müasir sosioloji biliyin nəzəri səviyyələrini, eləcə də xüsusi sosioloji konsepsiyaların	**3**

	rəngarəngliyini təhlil və tədqiq edir. Bu sahədə elmi axtarışların mümkün perspektivlərini öyrənir.	
	Azərbaycan Respublikasının Konstitisiyası və hüququn əsasları Azərbaycan Respublikasının Konstitisiyası, Azərbaycan dövlətinin konstitisiya statusu, Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığı, insan və vətəndaş hüquqları, azadlıqları və vəzifələri, dövlət hakimiyyəti, Konstitusiya əsasında hakimiyyətin bölünməsi, qanunvericilik hakimiyyəti, icra hakimiyyəti və onun orqanları, məhkəmə hakimiyyəti, onun quruluşu və sistemi, əmək hüququnun əsasları, mülki hüququn əsasları, ailə hüququnun əsasları, cinayət hüququnun əsasları.	
	Məntiq Məntiq fənni insana imkanları obyektiv qiymətləndirməyə, tez və düzgün qərar verməyə, fikirləri aydın şəkildə ifadə etməyə, həmsöhbəti düzgün arqumentlərdən istifadə edərək inandırmağa, qeyri-müəyyən vəziyyətlərdən uzaq olmağa kömək edir. Bu fənn məntiqi düşünmə qabiliyyətini qiymətləndirir, məntiqi qanunauyğunluqları qavramaq və tətbiq etmək bacarığını ölçür və müxtəlif sahələrdə məlumat fondunun nə qədər zəngin olduğunu öyrənməyə imkan verir.	
	Etika Bu fənndə etik fikir, onun təkamülünün əsas mərhələləri: Qədim Hindistan və Çində etik fikir, antik dövrdə etik fikir, orta əsrlər və yeni etik fikir. Azərbaycanda etik fikir, islam etikası, əxlaqın mahiyyəti və əsas funksiyaları, əxlaq və ictimai şüurun digər formaları, əxlaqi şüur və fəaliyyət, etikanın əsas kateqoriyaları: xeyir və şər, borc və vicdan, şərəf və ləyaqət, xoşbəxtlik və həyatın mənası, tətbiqi etika və peşə etikası haqqında məlumat verilir.	
	Multikulturalizmə giriş Multikulturalizm fənninin mahiyyəti və əhəmiyyəti, Azərbaycanda yaşayan müxtəlif azsaylı xalqların adət-ənənələri, multikulturalizmin sosial-iqtisadi inkişafa təsirləri, multikulturalizmin xarici siyasətə təsirləri, Multikulturalizmi Azərbaycan Respublikasının Dövlət siyasəti olaraq təhlil etmək, Azərbaycan multikulturalizmi ilə dünya multikulturalizm nümunələrini müqayisəli təhlili.	
4.2	**İnformasiya texnologiyaları (ixtisas üzrə)** Verilən, informasiya və bilik anlayışları, onların xassələri, xarakteristikaları, Əlifbalar, sistemlər, dillər, say sistemləri, kodlaşdırma sistemləri. informasiyanın kodlaşdırılması, hesablama texnikasının təşəkkülü, inkişafı, fərdi kompyuterlərin texniki təminatı. əsas və periferiya qurğuları, informasiya proseslərinin avtomatlaşdırılması alqoritmləri, fərdi kompyuterlərin proqram təminatı. Əməliyyat sistemləri. Windows ƏS., Windows ƏS-nin standart proqramları, tətbiqi proqram təminatı. Ms Office paketi haqqında, mətn tipli informasiyaların emalı. Ms Word mətn redaktoru, kompyuter qrafikası. Qrafik redaktorlar, Ms Power Point qrafik redaktoru, ədəd tipli informasiyaların emalı. Ms Excel elektron cədvəli, verilənlər Bazası. Baza modelləri. VBİS-lər, informasiya sistemləri, Relyasion VBİS-lər. Ms Access VBİS, informasiyanın şəbəkə emalı. Kompüter şəbəkələri, Lokal şəbəkələr. Şəbəkə topologiyaları,	**3**

	şəbəkə arxitekturası. OSİ modeli. Protokollar, ünvanlaşma, qlobal informasiya infrastrukturu İnternet, informasiya təhlükəsizliyi. İnformasiya mühafizəsi	
	İnformasiyanın idarə edilməsi İnformasiyanın idarə edilməsi fənni İKT baza kompyuter bilikləri fənninin davamı olaraq tədris edilir. Fənnin tədrisində əsas məqsəd - İKT baza kompüter bilikləri fənnində öyrənilənlərin tətbiqi ilə tanış olmaq, informatlaşmış cəmiyyət dövründə müasir informasiya texnologiyalarının tətbiq sahələrini öyrənmək və onları düzgün tətbiq edə bilməkdir. Belə ki, burada dövlət idarəçiliyində, iqtisadiyyatda, bank və turizm sektorunda, biznes sahəsində informasiya texnologiyalarının rolu, həmçinin bulud texnologiyaları, onun tətbiqləri və modelləri haqqında məlumat verilir.	
	Sahibkarlığın əsasları və biznesə giriş Sahibkarlıq mühiti və rəqabəti, kiçik və orta sahibkarlıq, sahibkarlıq fəaliyyətində vergiqoyma, qiymət siyasəti, menecment və marketinq sistemi. Biznesin təşkilati- hüquqi formaları. GZİT təhlil, sahibkarlığın xarici və daxili mühiti. Kommersiya, maliyyə, məsləhət, istehsal sahibkarlığı. Uçot, yenidən bölüşdürmə, stimullaşdırıcı, balanslaşdırıcı və istehsalın yerləşdirilməsi.	
	Politologiya Politologiya siyasət haqqında elmdir. Siyasi fikrin inkişafının əsas mərhələləri. Azərbaycanın siyasi fikrinin inkişaf mərhələləri. Siyasət cəmiyyətin tənzimləyici, təşkiledici və nəzarətedici funksiyasıdır. Siyasi hakimiyyət və onun daşıyıcıları. Siyasi elita. Siyasi sistem nəzəriyyəsi. Siyasi rejimlər. Siyasi partiyalar və partiya sistemləri. Demokrasiya: əsas təsisatlar. Parlament başlıca demokratik təsisatdır.Seçki sistemləri. Dövlət başlıca siyasi təsisatdır. Siyasi şüur və siyasi ideologiya.Siyasi mədəniyyət.Vətəndaş cəmiyyəti. Dünya siyasəti nəzəriyyəsi və beynəlxalq siyasi münasibətlər. Modernləşdirmə konsepsiyası siyasi inkişafın nəzəri modeli kimi. Siyasi texnologiyalar. Siyasi tədqiqatlar və siyasi təhlil. Siyasi qərarların qəbulu. Beynəlxalq münasibətlərin politologiyası.Beynəlxalq siyasətin qlobal problemləri . Dövlətin xarici siyasət fəaliyyəti.	
	İxtisas fənləri	**120**
5	**İqtisadiyyata giriş** Bu fənndə mühim iqtisadi anlayışlar izah edilir, bazar iqtisadiyyatının ümumi xarakteristikası verilir və məhdud iqtisadi ehtiyatların səmərəli istifadə olunmasında bazar mexanizminin rolu müəyyənləşdirilir. İqtisadi subyektlərin qərar qəbul etməsini şərtləndirən prinsiplər açıqlanır.	**6**
6	**Mikroiqtisadiyyat** İqtisadi subyektlərin mənfəəti və faydasının maksimumlaşdırmaq baxımından davranışlarını öyrənir müvafiq bazar rəqabəti modellərindən ev təsərrüfatları və firmaların qəbul etdikləri qərarları şərtləndirən	**10**

	amilləri təhlil edilir, iqtisadi ehtiyatların səmərəli istifadəsində bazar mexanizminin üstünlükləri və çatışmazlıqları göstərilir.	
7	**Makroiqtisadiyyat** İqtisadi ehtiyatların bütövlükdə rasional istifadə edilməsi baxımından ölkədə dayanıqlı iqtisadi artımın və makroiqtisadi sabitliyin təmin edilməsi, iqtisadi ehtiyatların tam və səmərəli istifadə edilməsi, işsizliyin və inflyasiyanın minimumlaşdırılması, xarici iqtisadi əlaqələrin optimallaşdırılmasının nəzəri və praktiki məsələləri təhlil edilir. Problemlərin həll edilməsində dövlətin iqtisadi siyasətinin istiqamətləri göstərilir.	**10**
8	**Xətti cəbr və riyazi analiz** "Xətti cəbr və riyazi analiz" fənni "Xətti cəbr" və "Riyazi analiz" bölmələrindən ibarətdir. "Xətti cəbr" xətti tənliklər, xətti faza, xətti çevirmə kimi xətti təbiətə malik obyektləri, "Riyazi analiz" isa differensial, inteqral hesabının köməkliyi ilə funksiya və dəyişən kəmiyyətləri öyrənir.	**8**
9	**Ehtimal nəzəriyyəsi və riyasi statistika** "Ehtimal nəzəriyyəsi və riyazi statistika" fənni "Ehtimal nəzəriyyəsi" və "Riyazi statistika" bölmələrindən ibarətdir. "Ehtimal nəzəriyyəsi" təsadüfi hadisələrin baş verməsinin riyazi qanunauyğunluqlarını, "Riyazi statistika" isə statistik qanunauyğunluqların müəyyən edilməsi məqsədi ilə məlumatın yığılmasının, emalının və müşahidələrin nəticələrinin interpretasiyasının riyazi üsullarını öyrənir.	**8**
10	**İKT - baza komputer bilikləri** Bu fənn iqtisadi yönümdə təhsil alan gələcək mütəxəssislərə müasir informasiya proseslərinin həyata keçirlməsində istifadə olunan üsul və vasitələr haqqında geniş məlumat verir, iqtisadi proseslərin ayrılmaz tərkib hissəsi olan yeni informasiya va internet texnologiyaları üzrə müasir bilikləri aşılayır.	**8**
11	**Statistika** Bu fənn keyfiyyətcə müəyyən edilmiş kütləvi sosial-iqtisadi hadisə və proseslərin kəmiyyət tərəfini, onların tərkibini, bölgüsünü, konkret məkan və zaman şəraitində mövcud qarşılıqlı asılılıqlarını və qanunauyğunluqlarını öyrənir.	**10**
12	**Ekonometrika** Bu fənn riyazi va statistik metod, modellərdən istifadə edərək iqtisadi obyektlərin və proseslərin spesifik kəmiyyət və keyfiyyət əlaqələrini öyrənir.	**10**
13	**Menecment** Bu fənn menecmentin əsas funksiyalarını, menecerlərin rollarını, təşkilati quruluşları və onların hər birinin üstün və mənfi cəhətlərini, liderlik növlərini öyrənir, təşkilatlardakı qrup və komanda dinamikasını, təşkilat mədəniyyətini, müxtəlifliyin faydalarını tədqiq edir.	**7**
14	**Biznesin əsasları** Sahibkarlığın əsas iqtisadi-hüquqi institutlarının öyrənilməsi, biznes planlaşdırmanın əsas aspektlərinin mənimsənilməsi və sahibkarlıq niyyətinin işlənilməsi, sosial-iqtisadi alətlərin sahibkarlıqda fəal surətdə istifadə olunmasını öyrənir.	**6**
15	**Koorporativ idarəetmə** Korporativ menecmentin modelləri və onların xarakteristikası, Korporasiyaların fəaliyyət mexanizmi və icraedici orqanı, səhmdar cəmiyyətləri və səhmdarların ümumi yığıncağı, korporativ strukturların	**4**

	idarə edilməsində Direktorlar Şurasının və Katibliyin fəaliyyətinin təşkili, korporativ menecmentdə informasiyaların açıqlanması sistemi və korporativ münaqişələr, korporativ mədəniyyət, işgüzar etika və nəzarət, sosial məsuliyyət, korporativ menecmentin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi və maliyyə aspektləri, korporativ vergi menecmenti və mülkiyyətin auditi, korporativ idarəetmə sahəsində beynəlxaq təcrübə ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
16	**İnsan reurslarının idarə edilməsi** Bu fənn "İnsan resurslarının idaraedilməsinin", onun məqsəd və hədəflərinin nə olduğunu, yüksək ixtisaslı kadrların müəssisəsəyə necə cəlb edilməsini, seçim prosesinin necə aparılmasını öyrənir müəssisədə performans qiymətləndirilməsi, karyeranın idarəedilməsi, motivasiya və s. kimi funksiyaların işləmə prinsiplərini tədqiq edir.	**4**
17	**Əməliyyatların idarə edilməsi** Bu fənn əməliyyatların planlanmasını, tədarük zənciri və logistika proseslərinin planlaşdırılması və idarə olunması və bu proseslərlə əlaqəli informasiya texnologiyalarından istifadə edilməsini öyrənir, istehsalçı və ticarət şirkətlərinin beynəlxalq əlaqələrini yaratmaq və bu əlaqələri qorumaq üçün hansı bilik və bacarıqlara sahib olunmasını tədqiq edir.	**6**
18	**Strateji menecment** Bu fənn təşkilati strategiyaları, xarici və daxili mühit analizinin nəticələri çərçivəsində strategiyaların formalaşdırılması metodlarını öyrənir, icra edilən strategiyaların şirkətin məqsədlərinə nə dərəcədə cavab verdiyini analiz edir. Strateji idarəetmə prosesinin sosial məsuliyyət və etik dəyərlər içərisində həyata keçirilməsinin əsas prinsiplərini tədqiq edir.	**6**
19	**İnnovasiya menecmenti** Bu fənn innovasiyaların nəzəri təməlini, innovasiyaların idarə edilməsini təşkilatlarda innovasiyanı müəyyənləşdirən faktorları öyrənir, innovativ təşkilati mədəniyyəti, innovasiya strategiyalarını tədqiq edir.	**4**
20	**Keyfiyyətin idarəedilməsi** Bu fənn müxtəlif keyfiyyət idarəetmə çərçivələrinin təhlil edilməsini, komanda işini təşkil olunmasını, keyfiyyətə nəzarət dairələrinin yaradılması qaydalarını öyrənir, keyfiyyət menecmentində planlaşdırma, təşkilatlanma, kontrol proseslərini tədqiq edir.	**4**
21	**Layihələrin idarəedilməsi** Bu fənn layihələrin yazılma qayda və üsullarını, layihələrin icra edilmə və qiymətləndirmə mexanizmlərini, layihənin icrası üçün lazım olan resursları və layihənin xərclərini, qarşılaşa bilinəcək riskləri necə idarə etməyi öyrənir.	**6**
22	**Mülki müdafiə** Bu fənn çərçivəsində müxtəlif global FH-rin sürətlə artdığı müasir dövrdə insanın ətraf mühitində təhlükəsizliyinə və sağlamlığının qorunmasına yönəldilmiş qaydalar tədris olunur. Bu fənn həmçinin zərərli amillərin aşkara çıxarmasını və eyniləşdirməsini, insanın mühavizəsinin metod va vasitələrini, zərərli və təhlükəli amillərin minimum dərəcəyə qədər azaldılması yollarını, sülh və müharibə dövrü baş verən qaza hallarının, fəlakətlərin nəticələrini	**3**

	aradan qaldırmaq üçün tədbirlərin görülməsi ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
	ATM tərəfindən müəyyən edilən fənlər:	**60**
23.	**Seçmə fənn:**	**4**
23.1	**İşgüzar ingilis dili** İngilis dili beynəlxalq dil olmaqla yanaşı, həmçinin əsas işgüzar dildir. Bu baxımından "İşgüzar ingilis dili"nin yüksək səviyyədə öyrənilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu fənn vasitəsilə tələbələr şifahi igilis dili üzrə işgüzar ünsiyyət bacarıqları və özünə inam artırmaq, müzakirə və danışıqlar üçün dil bacarıqlarını inkişaf etdirmək, ingilis dili ölkələrinin biznes mədəniyyətini öyrənmək imkanına yiyələnirlər. "İşgüzar ingilis dili" fənninin qarşısına qoyulan əsas məqsəd xarici dilə praktik olaraq hərtərəfli yiyələnmiş ingilis dilli mütəxəssis hazırlamaqdan ibarətdir.	
23.2	**Azərbaycan Respublikasının Konstitisiyası və hüququn əsasları** Azərbaycan Respublikasının Konstitisiyası, Azərbaycan dövlətinin konstitisiya statusu, Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığı, insan və vətəndaş hüquqları, azadlıqları və vəzifələri, dövlət hakimiyyəti, Konstitusiya əsasında hakimiyyətin bölünməsi, qanunvericilik hakimiyyəti, icra hakimiyyəti və onun orqanları, məhkəmə hakimiyyəti, onun quruluşu və sistemi, əmək hüququnun əsasları, mülki hüququn əsasları, ailə hüququnun əsasları, cinayət hüququnun əsasları.	
24	**Seçmə fənn:**	**5**
24.1	**İşgüzar yazışmalar** İşgüzar yazışmalar üzrə işlərin təşkili, xidməti sənədlərin hazırlanması. Sənədlərin tərtibinə dair ümumi qaydalar. Təşkilati-sərəmcamverici sənədlər, onların tərtibi və rəsmiləşdirilməsi. Məlumat-arayış sənədləri və onların tərtibi qaydaları. Aktların idarəetmədə rolu və rəsmiləşdirilməsi. Kadr sənədləri və onların tərtibi. Maliyyə-hesabat, bank və vergi əməliyyatları üzrə sənədləşmələr. Kommersiya sahəsi üzrə sənədlər və onlarla işin təşkili. Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi orqanlarında kargüzarlığın aparılması qaydası və müraciətlər üzrə işgüzar yazışmalar. Beynəlxalq işgüzar yazışmalar. İdarələrdə sənədlərin dövriyyəsi, qeydiyyatı və icrasına nəzarət. Sənədlərin sistemləşdirilməsi və onların arxivə təhvil verilməsinin təşkili. Yerli icra hakimiyyəti orqanları və bələdiyyələrin işgüzar yazışmaları. Kadrlara aid olan sənədlərin saxlanılma sistemi. Məktub və ərizələrin üzərindəki sərəncamların icra olunmasına dair nəzarət və vətəndaşların qəbulu ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
24.2	**Kommersiya fəaliyyətinin əsasları** Kommersiya əlaqələrinin inkişafı, kommersiya fəaliyyətinin etikası və işgüzar danışıqların təşkili, mal çeşidinin formalaşmasının kommersiya strategiyası, kommersiya fəaliyyəti sferası, kommersiya riski, kommersiya fəaliyyətində reklam, cəmiyyətlə əlaqələr və onun kommersiya fəaliyyətində rolu, beynəlxalq kommersiya, birja, yarmarka-sərgi və hərrac ticarətinin spesifik xüsusiyyətləri, lizinq, françayzinq, faktorinq, kommersiya müəssisələrinin fəaliyyətinin planlaşdırılması və dövlət tənzimlənməsi, kommersiya fəaliyyətinin idarə edilməsi konsepsiyası, marketinq fəaliyyətinin konsepsiyası ilə	

	bağlı məsələləri əhatə edir.	
25	**Seçmə fənn:**	**5**
25.1	**Qiymətli kağızlar** Qiymətli kağızların təsnifatı, səhmlər, onların mahiyyəti və təsnifatı, istiqrazların iqtisadi mahiyyəti və təsnifatı, dövlət və bələdiyyə qiymətli kağızları, korporativ qiymətli kağızlar, ödəniş və əmtəə qiymətli kağızları, qiymətli kağızların emissiyası, yerləşdirilməsi və tədavülü, qiymətli kağızlarla əməliyyatlar və əqdlərin bağlanması, qiymətli kağızlar bazarı, onun quruluşu və funksiyaları, qiymətli kağızlar bazarının tənzimlənməsi, qiymətli kağızlar bazarının peşəkar iştirakçıları, qiymətli kağızlar bazarında ticarətin təşkili və fond birjası, qiymətli kağızların birjadankənar dövriyyəsi, beynəlxalq qiymətli kağızlar bazarı ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
25.2	**İqtisadi informatika** İnformasiya sistemlərinin əsas komponentləri və fəaliyyəti, verilən, informasiya və bilik, iqtisadi informasiya, informasiyanın ölçüləri, say sistemləri, informasiyanın emalının alqoritmləşdirilməsinin əsasları, hesablama texnikası tarixi, komputerlərin təsnifatı, fərdi kompyuterlərin təyinatı, əsas və periferiya qurğuları, kompüterin proqram təminatı, əməliyyat sistemləri, Ms Windows əməliyyat sistemi, mətn prosessorları, təqdimat proqramları (Ms Word, Power point), elektron cədvəl prosessorları (Ms Excell), verilənlər bazası ilə idarəetmə sistemləri, kompüter hesablama şəbəkələri, qlobal kompüter şəbəkəsi olan internet ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
26.	**Seçmə fənn:**	**5**
26.1	**Biznes menecmenti** Müəssisənin innovasiyalı inkişafi, biznes mədəniyyəti, işgüzar ünsiyyətin təşkili, kiçik biznesin təşkili, vençur və ofşor biznesi, müştərək biznes fəaliyyətinin təşkili, biznesin təşkilati strukturunun seçilməsi və strateji planlaşdırılması, biznesin restrukturizasiyası, maliyyə və investisiya planlaşdırılması, biznes-planın reallaşdırılması, biznesdə risklərin idarə edilməsi, xüsusi İqtisadi Zonaların yaradılması və idarə edilməsi ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
26.2	**Sosial iqtisadiyyat** Sosial sahələrdə iqtisadi münasibətlərin təbiəti və xarakteri, sosial sfera sahələrində idarəetmə, sosial sahədə marketinq, sosial sahələrinin maliyyələşdirilməsi, sosial sfera sahələrində sahibkarlıq fəaliyyəti, sosial sferanın inkişafının dövlət tərəfindən tənzimlənməsi, qiymət siyasəti, əhalinin sosial müdafiəsi sistemi ilə sosial sferanın qarşılıqlı əlaqəsi, maddi xidmətlər sferasında bazarın və dövlət tənzimlənməsinin xüsusiyyətləri, bazar şəraitində təhsil və elm, mədəniyyət və turizm xidməti bazarı, bazar şəraitində səhiyyə, bədən tərbiyəsi və idman, sosial sığorta iqtisadiyyatı, iş xidməti bazarı ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	

27.	**Seçmə fənn:**	**5**
27.1	**Firmanın iqtisadiyyatı** Sahibkarlığın forma və növləri, sahibkarlıq riski, firmada (müəssisədə) istehsal prosesi və onun təşkili, firmanın kadrları, əmək məhsuldarlığı, əmək haqqı, əsas fondları və istehsal gücü, dövriyyə fondları və dövriyyə vəsaitləri, istehsal xərcləri və məhsulun maya dəyəri, mənfəəti, rentabellik göstəriciləri, maliyyəsinin idarəedilməsi, investisiya və innovasiya fəaliyyəti, istehsal-təsərrüfat fəaliyyətinin planlaşdırılması, xarici-iqtisadi fəaliyyəti, sanasiya və firmanın müflisləşməsi ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
27.2	**Dövlət xəzinədarlığı** Dövlət büdcə uçotunun mahiyyəti və onun xüsusiyyətləri, büdcə təşkilatlarının gəlir və xərclərinin dövlət xəzinədarlıq agentliyi vasitəsilə kassa icrasının uçotu, Azərbaycanda dövlət xəzinədarlıq işlərinin təşkili və tətbiqinin mərhələləri, dövlət xəzinədarlıq sistemində dövlət öhdəçiliklərinin qəbulu və icrası prosesi, büdcə təşkilatları tərəfindən alınan malların, qəbul olunan iş və xidmətlərin xəzinə uçotunun təşkili, kassa vəsaitlərinin planlaşdırılması və idarə edilməsi, dövlət xəzinədarlığı sistemində büdcə xərclərinin icra edilməsinin təşkili və maliyyə nəzarəti, dövlət xərcləri üzərində xarici auditin təşkili, xəzinədarlığın idarə edilməsinin informasiya sistemi, dövlət xəzinədarlıq sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
28.	**Seçmə fənn:**	**3**
28.1	**Beynəlxalq kommersiya işi** Beynəlxalq kommersiya təcrübəsinin təşkilati-hüquqi tənzimlənməsi, əmtəələrin alqı-satqısı barədə BMT konvensiyası, idxal-ixrac əməliyyatları: tənzimlənməsi və statistik hesabatı. Beynəlxalq bazarın mahiyyəti, məzmunu və tədqiqi, beynəlxalq alqı-satqı sazişlərinin hazırlanması və bağlanılması, nümunəvi kontraktlar, beynəlxalq alqı-satqı sazişlərinin icra edilməsinin təşkili, beynəlxalq qarşılıqlı kommersiya əməliyyatları, ticarət vasitəçilik əməliyyatları, növləri, təşkilati formaları, beynəlxalq əmtəə birjalarında kommersiya əməliyyatlarının təşkili və texnikası, beynəlxalq auksionlar (hərraclar) və müzaidələrdə, yarmarka və sərgilərdə kommersiya əməliyyatları, mühəndis-texniki xidmətlərin beynəlxalq mübadiləsi, beynəlxalq kommersiya əməliyyatlarında beynəlxalq reklam işinin təşkili, beynəlxalq texnologiya, elmi-texniki biliklər mübadiləsivə lisenziya mübadiləsinin, beynəlxalq icarə və turizm əməliyyatları, beynəlxalq istehsal kooperasiyası ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
28.2	**Mühasibat uçotu** Mühasibat balansı, hesablar sistemi və ikili qeyd üsulu, sənədləşmə, inventarlaşma, qiymət və kalkulyasiya, mühasibat uçotunun registrləri texnikası və formaları, müəssisələrdə mühasibat uçotunun təşkili əsasları və prinsipləri, **p**ul vəsaitləri və hesablaşma əməliyyatlarının uçotu, əsas	

	vəsaitlərin və qeyri-maddi aktivlərin uçotu, material-istehsalat ehtiyatlarının uçotu, əməyin və onun ödənişinin uçotu, istehsala məsrəflərin uçotu və məhsulun maya dəyərinin kalkulyasiyası, hazır məhsulun buraxılışı və satışının uçotu, maliyyə nəticələrinin uçotu, maliyyə investisiyalarının və qiymətli kağızların uçotu, kapitalların (fondların) uçotu, öhdəliklərin uçotu, vergiyə cəlbolunma əməliyyatlarının və xarici iqtisadi fəaliyyətin uçotu, mühasibat (maliyyə) hesabatı ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
29.	**Seçmə fənn:**	**7**
29.1	**Maliyyə təhlili** Maliyyə təhlilinin təşkili və informasiya bazası, növləri və formaları, məhsul istehsalı və satışının, istehsalın təşkilati- texniki səviyyəsinin, müəssisənin (birliyin) əsas fondlarla (vəsaitlə) təchiz olunması və onlardan istifadənin, müəssisənin (birliyin) əmək resursları ilə təmin olunması və əmək haqqı fondundan, material resursları ilə təmin olunması və onlardan istifadənin, məhsulun maya dəyərinin, maliyyə nəticələrinin və iqtisadi həvəsləndirmə fondlarının, maliyyə vəziyyətinin, tikinti təşkilatlarının təsərrüfat fəaliyyətinin və müəssisənin (firmanın) marketinq, investisiya fəaliyyətlərinin təhlili, ASK-da təhlilin xüsusiyyətləri, maliyyə nəzarəti sistemində audit ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
29.2	**Pul və banklar** Pul sistemi, pul tədavülü, nağdsız pul dövriyyəsi və onun təşkili, inflyasiya, kreditin mahiyyəti və funksiyaları, bankların meydana gəlməsi və inkişafı, bank sistemi, Mərkəzi Banklar, kommersiya bankları, onların fəaliyyəti və strukturu, qiymətli kağızlar bazarı, beynəlxalq valyuta kredit münasibətləri və maliyyə-kredit təşkilatları ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
30.	**Seçmə fənn:**	**4**
30.1	**İdarəetmə fəaliyyətinin əsasları** İdarəetmə nəzəriyyəsinin tarixi mərhələləri və məqsədləri, idarəetmə sistemləri, onların fəaliyyəti, idarəetmənin qanunları, prinsipləri, elmi əsasları, funksiyaları, onların mahiyyəti, məzmunu və təsnifatı, təşkilatın məqsədləri və inkişaf strategiyası, idarəetmə sistemində risklər, qeyri müəyyənliklər, münaqişələr, idarəetmə prosesində psixologiyanın yeri və idarəetmə psixologiyası, idarəetmədə şəxsiyyətin rolu, dövlət idarəçilik etikası və idarəertmə fəaliyyəti, Azərbaycanda dövlət idarəetməsinin subyektləri, əlamətləri, prinsipləri və funksiyaları ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
30.2	**Xarici iqtisadi fəaliyyət** Xarici iqtisadi əlaqələri şərtləndirən amillər, onların zəruriliyi və əsasları, iqtisadi inteqrasiya prosesləri və beynəlxalq əmək bölgüsünün dərinləşməsi meylləri, dünya bazarının inkişaf mərhələləri və onun iqtisadi proseslərdə rolu, xarici-ticarətin nizamlanmasında Ümumdünya Ticarət	

	Təşkilatının rolu, gömrük xidməti və dövlətin xarici ticarət siyasəti, xarici ticarət-iqtisadi əlaqələri və onun səmərəliliyi, xarici iqtisadi fəaliyyətdə iqtisadi təhlükəsizlik, milli maraqlar, investisiya və regional inkişaf amilləri, Azərbaycan Respublikasının xarici iqtisadi siyasət konsepsiyası və onun inkişaf perspektivləri ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
31.	**Seçmə fənn:**	**5**
31.1	**Marketinqin kommunikasiya sistemi** Marketinq kommunikasiyasının formaları, strukturu, kommunikasiya prosesinin elementləri və mərhələləri, məqsəd auditoriyasının seçilməsi və mövqeləşdirmə, məhsulun irəlilədilməsi üzrə ümumi büdcənin tərtibi, reklam, satışın həvəsləndirilməsi, birbaşa marketinq, şəxsi satış, ictimaiyyətlə əlaqə (pablik rileyşinz), yarmarka və sərgilər, marketinq kommunikasiya sisteminin effektivliyinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
31.2	**Brend marketinq** Marketinq davranışını idarə etmək üçün bir vasitə kimi brendin əhəmiyyəti, brendin rəqabət qabiliyyəti, rasional brend kommunikasiyaları, brend açıq və dəyişən sistem kimi, brendin komponentləri, istehlakçı seçiminin modeli, brend kommunikasiyaların idarə edilməsi modeli, brendin komponentlərinin (istehlakçının missiyası, etibarı, statusu və həyat tərzi, əmtəə istehsalçısının tarixi və s.) marketinq alətləri (arxetiplər, ənənəvi və qeyri-ənənəvi marketinq kommunikasiyaları) ilə əlaqəsi. İqtisadiyyatın istehsal sektorundakı struktur dəyişiklikləri ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
32.	**Seçmə fənn:**	**5**
32.1	**Gömrük işinin təşkili** Azərbaycan Respublikasında gömrük siyasəti və gömrük işinin təşkili, gömrük nəzarətinin növləri, gömrük prosedurları və rəsmiləşdirilməsi, xarici-iqtisadi fəaliyyətin gömrük-tarif tənzimlənməsi, gömrük ekspertizası, ödənişləri, dəyəri və onun təyin edilməsi üsulları, valyuta nəzarəti, gömrük işində qeyri-tarif tənzimlənməsi üsulları, gömrük statistikası və xarici iqtisadi fəaliyyətin mal nomenklaturası, gömrük orqanlarında hüquq-mühafizə fəaliyyəti, idarəetmənin əsasları və təşkilati strukturları, gömrük sistemində idarəetmə prosesi ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
32.2	**Sığorta işi** Milli iqtisadiyyatda sığortanın rolu, sığorta bazarının sosial iqtisadi məzmunu və mahiyyəti, sığorta fəaliyyətinə dövlət nəzarətinin zəruriliyi və vəzifələri, təkrar sığortanın mahiyyəti, rolu və əsas formaları, sığorta menecmentinin təşkilinin əsasları və marketinq xidməti, sığorta ehtiyatlarının formalaşdırılması və aktual hesablaşmalar, sosial sığorta və müavinət sistemi, əmlak sığortasının növləri və müqavilələrin bağlanması qaydaları, fərdi qəza sığortası və onun növləri, mülki məsuliyyətin könüllü və icbari qaydada sığorta olunması, tibbi sığortanın hüquqi	

	əsasları və formaları, həyat sığortası və onun növləri, sığorta şirkətlərinin iqtisadiyyatı və maliyyəsi ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
33.	**Seçmə fənn:**	**5**
33.1	**Audit** Auditin mahiyyəti, əhəmiyyəti, məqsəd və vəzifələr, növləri, auditor fəaliyyəti və onun tənzimlənməsinin hüquqi əsasları, audit standartları, auditin təşkilinin əsasları, auditin aparılmasının təşkilinin hazırlıq mərhələsi, auditor yoxlamalarının planlaşdırılması, auditor yoxlamalarına ümumi metodik yanaşma, müxtəlif subyektlərin audit aparılarkən qarşılıqlı münasibətləri, auditin yoxlamalarının xüsusi aspektləri, auditin yekun (sonuncu) mərhələsinə dair bəzi prosedurlar, auditor rəyləri, əsas yoxlama obyektlərində audit aparılması metodikası yekunu ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
33.2	**İqtisadiyyatın tənzimlənməsi** İqtisadiyyatın tənzimlənməsinin nəzəri və metodoloji əsasları, keçid dövründə iqtisadiyyatın tənzimlənməsinin transformasiyası və dövlətin iqtisadi siyasəti, dövlətin iqtisadi siyasətinin mahiyyəti, dövlət bölməsi və sahibkarlıq fəaliyyətinin tənzimlənməsi, iqtisadi-sosial proqnozlaşdırmanın əsasları, makroiqtisadi proqnozlaşdırma və planlaşdırmanın əsasları, dövlət sifarişi və kontraktı münasibətlərinin tənzimlənməsi, dövlətin büdcə –vergi, investisiya – innovasiya, struktur və pul-kredit siyasəti, dövlətin antiinfilyasiya siyasəti və qiymətlərin tənzimlənməsi, dövlətin aqrar və sosial siyasəti, sosial infrastrukturun inkişafının dövlət tənzimlənməsi, dövlətin antinhisar siyasəti, iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsi üzrə beynəlxalq təcrübənin Azərbaycanda istifadə imkanları və mexanizmləri ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
34.	**Seçmə fənn:**	**7**
34.1	**Bank işi** Mərkəzi Bankın və kommersiya banklarının fəaliyyətinin təşkili, ödəniş sistemi, bankların aktiv və passiv əməliyyatları, investisiya əməliyyatları, valyuta əməliyyatları, bankların pul və kapital bazarında fəaliyyəti, banklarının vasitəçilik əməliyyatları, bank menecmenti və marketinqi, bank fəaliyyətində risklər, banklarda korporativ idarəetmə sistemi, bank fəaliyyətinin maliyyə nəticələrinin təhlili, banklarda uçot işinin təşkili ilə bağlı məsələləri əhatə edir.	
34.2	**Büdcə və xəzinə uçotu** Büdcə uçotu və hesabatın büdcə prosesində rolu, büdcə və xəzinə uçotunun təşkilinin əsasları və prinsipləri, büdcə təşkilatlarında milli mühasibat uçotu standartları, büdcənin dövlət xəzinədarlıq agentliyi vasitəsilə kassa icrasının uçotu, dövlət xəzinədarlıq sistemində öhdəliklərin qəbulu və malların alışının xəzinə uçotu, büdcədən maliyyələşən təşkilatlarda xəzinə uçotunun təşkili, büdcənin qısamüddətli aktivlərinin uçotunun aparılması, büdcə təşkilatlarında uzunmüddətli aktivlərin uçotu, büdcə təşkilatlarında qısamüddətli və	

	uzunmüddətli öhdəliklərin uçotu, büdcə idarə və təşkilatlarda gəlirlərin, xərclərin və mənfəətin (zərərin) uçotu, büdcə təşkilatlarının maliyyə hesabatlarının tərkib hissələri və onların məzmunu, büdcə təşkilatlarının maliyyə vəziyyəti haqqında və büdcə təşkilatlarının maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatlar, əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan pul vəsatlərinin hərəkəti üzrə hesabat, uçot siyasəti və metodikası, büdcə və xəzinə uçotunda xəzinədarlığın hesab kitabları və mühasibat hesabları, büdcə və xəzinə uçotunun beynəlxalq standartlara keçməsinin zəruriliyi və yekun hesabatı.	
Təcrübə		**30**
1.	**Karyera planlaması** "Karyera planlaması" fənninin tədrisinin əsas məqsədi tələbələrin öz maraqlarının, dəyərlərinin, bacarıqlarının, şəxsiyyətinin, fəaliyyətinin və mənlik anlayışının karyera planlaması ilə bağlı qərarlarla necə əlaqəli olduğunu anlamaq və bunla üzərində işləyərək gələcək karyeralarını düzgün istiqamətdə formalaşdirilmasıdır. Həmçinin daha geniş karyera imkanlarını araşdırmaq üçün öz bilik və inamınızı artıraraq sürətlə inkişaf edən iş bazarlarına uyğunlaşmanıza kömək edəcək. Cari və gələcək işləriniz üçün karyera məqsədlərinizi, bacarıqlarınızı və biliklərinizə əhatə edən bir karyera inkişaf planı hazırlamaq və güclü, istedad və təcrübənizdən ən yaxşı şəkildə istifadə etməyə öyrənəcəksiz. Praktiki təkliflərə, nəzəri modellərə və mövcud empirik dəlillərə əsaslanan qiymətli təlimatlar alacaqsınız. Fənn üzrə bilik və bacalıqlara olan tələblər: Karyera qavrayışı ilə bağlı ilkin bilikləri; karyera yol xəritəsi mahiyyəti və onun tərtibi, şəxsin bacarıqları üzrə təhlil və onun inkişaf etdirilməsi yolları, hədəfə uyğun fəaliyyət planlarının idarə edilməsi, işgüzar etika, iş axtarma strategiyaları, iş üçün doğru müraciət qaydaları, tövsiyə məktubunun tərtibi, iş müsahibəsinə hazırlığında müxtəlif texnikaları.	**5**
2.	**Yumşaq bacarıqlar (Soft skills)** Yumşaq bacarıqları şərti olaraq bir neçə qrupa ayırmaq olar: şəxsi bacarıqlar (dərketmə, emosional zəka, refleksiya, məqsədqoyma, vaxt idarəetməsi); kommunikasiya bagarıqları (kütlə qaşısında çıxış etmək, danışıqlar aparmaq, ünsiyyət qurmaq, aktiv idarəetmə, düzgün suallar vermək, mübahisə etmək və s.); sistemlərin qurulması (strateji, sistemli və yaradıcı düşüncə, proseslərin təşkili, insanları idarə etmək bacarığı). Soft skills – müvəffəqiyyətlə ünsiyyət qurmağa imkan verən keyfiyyətlərdir. Onlar iş prosesini qurmağa, habelə karyera pilləkəni üzrə irəliləməyə imkan verirlər. Bacarıq səviyyəsinin təyin edilməsi: STAR modelinə görə davranış müsahibəsi, situasiya müsahibəsi, "İş" üsuluna əsasən müsahibə. Möhkəm yumşaq bacarıqlara sahib olmaq bu gün istənilən işdə çox qiymətli bir şeydir. Soft skills səriştələri: İnsanlarla ünasibətlərinizi inkişaf etdirməyə, söhbəti davam etdirməyə və başqaları ilə ünsiyyət qurarkən kritik vəziyyətləri effektiv şəkildə idarə etməyə kömək edən əsas ünsiyyət bacarıqları. Kreativ, tənqidi və	**9**

	analitik düşüncə formalar – yumşaq bacarıqların tərkib elementi kimi. Komanda işinin prinsipləri, komanda ilə işləmə bacarığı və komanda işinin qurulmasında "Team buildinq" və onun təşkili. Liderlik üslubu və liderlərə tələb olunan əsas keyfiyyətlər.	
3.	**Sərt bacarıqlar (Hard skills)** Çətin bacarıqlar, asanlıqla öyrənilə bilən qabiliyyətlər və ya bacarıq dəstləridir. Sərt bacarıqlar işə uyğun olan texniki keyfiyyətlərdir. Bu bacarıqlar ümumiyyətlə auditoriyada, onlayn olaraq, kitablar və digər materiallar vasitəsilə və ya iş yerində öyrənə bilər. Onlar işin onurğasıdır və xüsusi tədris və sınaq – yanılma yolu ilə inkişaf etdirilir. Sərt istedatlar, işə götürən tərəfindən sınaqdan keçirilə və ya ölçülə bilənlərdir: xarici dildə ünsiyyət qurma, bacarığı, satış, affiliate (birbaşa satışın onlayn versiyası) marketinq, inventar idarə edilməsi, işi təhlil edən, müəyyən bir kompüter proqramlaşdırma dilində təcrübə. Sərt bacarıqlar fənni tələbələrə iş dünyasında ən çox istifadə edilən excel alətlərindən, layihələrin idarə edilməsində proqram təminatlarından səlis istifadəni bacarmaq, iş həyatında şifahi və yazılı kommunikasiya qaydalarını biləcək, rəqamsal savadlılıq istiqamətindəki əsas məqamları anlayacaq, şəxsi brendin qurulması yollarını biləcəkdir. Biz rəhbərin sərt bacarıqlarından danışsaq, ilk öncə bu planlaşdırma qabiliyyəti, prioritetləri müəyyənləşdirmək, düzgün məqsəd seçmək, göstərişlərin verilməsi və onların yerinə yetirməsinə çatmaq.	10
4.	**İstehsalat təcrübəsi / layihə** İstehsalat təcrübəsi bir qayda olaraq, peşə hazırlığı və diplomqabağı təcrübədən ibarət olur. Əsas vəzifələri aşağıdakılardı: tələbənin ali məktəbdə aldığı nəzəri bilikləri möhkəmləndirmək, dərinləşdirmək və sonrakı əmək fəaliyyətində istifadəsini təmin etmək, tələbələri ixtisasının profilindən və xüsusiyyətindən asılı olaraq, yeni texnologiyalarla, iş üsulları ilə, elmi-tədqiqatlarla və digər məsələlərlə tanış etmək, tələbələrdə işgüzarlıq, təşkilatçılıq və kommunikativ vərdişləri aşılamaq, tələbələrin SMART texnologiyaları sahəsindəki biliklərini təkmilləşdirmək, tələbələrdə peşə istiqamətlərinə olan meyl və marağı möhkəmləndirmək və şəxsiyyətyönümlü təlim işlərini yaradıcılıqla həyata keçirmək bacarığını inkişaf etdirmək. İstesalat təcrübəsinin məqsədlərinə nail olmaq üçün tələbələr tərəfindən aşağıdakı məsələlərin həll ediməsi həyata keçirilir: təhlil üçün vacib olan məlumatların etibarlı mənbədən olmasının yoxlanılması və təhlil edilməsi, tədqiqatın qısa və orta müddətli perspektivdə effektivliyinin yüksəldilməsinə istiqamətləndirilməsi, peşə bacarıqlarının əldə edilməsi və təkmilləşdirilməsi, ali təhsil müəssisələrində nəzəri təlim illərində qazanmış nəzəri bilikləri genişləndirilməsi və sistemləşdirilməsi.	6